

**R. P. Ildephonsi Peñafiel E' Societate Jesu, Quondam In
Cusquensi Collegio Sacrae Theologiae Primarij
Antecessoris ... Theologia Scholastica Naturalis**

Peñafiel, Alonso

Lugduni, M.DC.LXXIIX.

3. Rationibus probatur conclusio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95871](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95871)

Quest. Vlt. Vtrum existentia sit, &c. 43

quò pacto sit causalitas; & effectus actu sine actuali existentia causæ: ergo petitur principium; quod autem ea quæ sunt simul à parte rei debeant distinguui patet clarissime; quia simultas est duorum, vel plurium convenientia in vnum, itavt si simultas sit in loco sit convenientia duorum existentium in eodem loco, & simultas in tempore est coexistentia duorum; & convenientia duorum in eadem duratione, & ideo ridiculum esset dicere Petrum, & eundem Petrum esse simul in eodem tempore, idem enim secum ipso non potest esse simul, quare simultas necessario & evidenter pluralitates petit.

SECTIO III.

Rationibus probatur conclusio.

16 **P**rimo si causa potest operari illo instanti quo non existit, etiam poterit operari causa quæ nunquam existit, & quæ exitura est, sed causa quæ exitura est, & nondum existit non potest operari: ergo neque causa quæ non existit etiamsi existerit immediate ante. Probatur maior, ideo causa quæ nondum existit non potest operari quia absolute non est ens eo instanti quo non existit, sed causa quæ existit eo instanti quo non existit absolute non est ens: ergo non poterit operari: maior est ratio à priori. Quare res quæ non existit non potest operari, vel assignent aliam Aduersarij. Minor est evidens, quia res eo instanti quo non existit solum est possibilis, & tantum potest habere denominationem extrinsecam ab existentia præterita quæ tunc nihil est, sicut res futura est possibilis, & habet etiam denominationem extrinsecam ab existentia futura; sed res possibilis absolute non est ens: ergo res quæ non existit licet existerit non poterit operari.

17 Dices quod tunc causa licet non sit in ratione entis, est tamen in ratione causæ; sed contra primo: ergo causa non solum in illo primo instanti in quo non est potest operari: sed etiam in aliis instantibus sequentibus; patet consequentia, vt operetur causa sufficere vt existat in ratione causæ, sed in aliis instantibus existit in ratione causæ: ergo in illis poterit operari. Maior est certa, probatur minor, existere causam in ratione causæ est quod existat eius effectus, sed effectus causæ non solum existit in illo instanti, sed etiam in sequentibus: ergo etiam in sequentibus existit causa in ratione causæ: ergo operatur: ergo poterit conferuare effectum: ergo lucerna non existens poterit conferuare lucem; quod est contra experientiam; ideo enim non conferuat, quia tunc non existit in ratione entis, & ideo non existit in ratione causæ. Contra secundo: ergo etiam res quæ nondum fuit, poterit operari & loquor de re in vltimo sui non esse: ideo res corrupta potest operari quando non est; quia eius existentia est contigua cum existentia effectus: sed existentia rei nondum existentis est etiam contigua cum existentia effectus; ergo etiam poterit operari illum effectum. Maior est aduersariorum sententia: minor est evidens, & demus quod ignis v.g. non sit in hoc instanti, & sit in hoc instanti calor productus ab illo, & ignis sit in tempore immediate sequenti, inter existentias caloris & ignis, non mediat instans, nec tempus aliquod: ergo sunt contiguae existentie causæ, & effectus: ergo poterit causa operari, quandoquidem datur eadem ratio; nam quod duo corpora contiguentur per vnā partem, vel per per aliam non impediunt operationem: ergo similiter quod causa & effectus contiguentur per initium, vel finem causæ eadem erit ratio, & sequetur eadem operatio.

1. P. Tom. 11.

Confirmatur, si causa efficiens iam corrupta potest physice causare: ergo & homo mortuus potest videre in eo instanti in quo non est. Probatur consequentia, homo est causa actiua sui visus, sed causa per vos potest operari in eo instanti in quo non est: ergo homo poterit operari in eo instanti in quo non est, & per consequens videre quod est ridiculum.

Ex quo inferit Hurt. absurdum magnum in Theologia quod mortuus in gratia possit condemnari, sed hoc est absurdum: ergo illud ex quo sequitur. Probatur maior: si quis repente moriatur habens perfectam libertatem ad peccandum: ergo in instanti quando non est potest producere actum peccaminosum. Probatur consequentia, quia causa actiua non existens per te potest operari: ergo illa causa libera tunc poterit operari aliquid contra legem diuinam: ergo poterit peccare, quia peccare est operari libere contra legem diuinam; supponamus ergo; quod homo ille vsque ad mortem esset in gratia: ergo homo discedens in gratia condemnabitur, quod est contra fidem. Probatur consequentia; anima illius hominis per peccatum amisit gratiam; sed anima adulti sine gratia post mortem necessario condemnabitur: ergo anima illa condemnabitur: ergo homo discedens in gratia poterit condemnari.

Dices vt detur peccatum necessario requiri quod voluntas operetur per appetitum, appetitus autem cum sit potentia vitalis includit penitentiam actiuam & passiuam; potentia autem positiua non potest operari quando non est; atque adeo appetitus non potest operari dum non est.

Sed contra primo, ideo non potest operari potentia passiuam cum non existit quia est causa realis & physica: ergo similiter non potest operari quando non est; antecedens est certum, vel dicant aduersarij quare materialis causa non potest operari dum non existit; non enim minus dependet actio ab agente quā passio à patiente: ergo si passio non potest esse à patiente quod non existit, neque actio ab agente quod non existit, & ratio est manifesta quia omnis actus secundus simpliciter præsupponit actum primum simpliciter; alius actus secundus simpliciter accipere est simpliciter ab actu primo secundum quid, & ab actu qui non est simpliciter, ac proinde non habet esse simpliciter, sed hoc est falsum quia nemo dat quod non habet, sed actus primus secundum quid non habet esse simpliciter: ergo non potest causare esse simpliciter effectus; vnde vt causet tale esse debet esse actus primus simpliciter, itaque actus secundus simpliciter præsupponit actum primum simpliciter, sed actio & effectus existens est actus secundus simpliciter: ergo supponit actum primum existentem, quia existentia constituit rem in esse entis simpliciter, vt patet ex iam dictis supra, nam essentia mere possibilis qualis est essentia rei non existens absolute non est ens simpliciter, ac proinde nec actus secundus, nec primus simpliciter, quia tam actus secundus quam actus primus simpliciter sunt entia simpliciter.

Contra secundo: ergo materia prima corrupta poterit esse causa materialis formæ, quod est absurdum, quodque negant aduersarij: ergo, &c. Probatur prima consequentia efficaciter, vt aliqua causa operetur sufficit quod existat in ratione causæ, sed tunc materia prima existit in ratione causæ; imo existit formaliter in se ipsa materia prima: ergo potest esse causa; probatur minor. Tunc propriè, & formaliter existit materia prima quando datur existentia illius: sed tunc datur existentia illius: ergo existit propriè. Maior est

est certa, probatur minor, existentia materiae in sententia aduersariorum est sola existentia formae v. g. rationalis: sed tunc daretur existentia formae rationalis: ergo tunc daretur existentia materiae: ergo tunc materia haberet propriam existentiam, & sic causaret formam.

23 Deinde sequeretur quod si aqua calefieret ab igne, qui esset agens fortius, quam esset aqua in resistentia, nunquam posset aqua reduci ad pristinam frigiditatem etiam amoto igne, sed hoc est contra ipsam experientiam: ergo agens non existens non potest operari. Probatur sequela, quando datur eadem causa idem debet dari effectus, sed tunc datur eadem causa respectu aquae qui est ignis: ergo debet dari idem effectus in aqua, scilicet idem calor.

24 Vltimo vigetur, quia existentia causae ut talis est distincta realiter ab existentia effectus: ergo existentia effectus non est existentia causae. Antecedens est manifestum primo, quia essentia, & existentia, ut late supra probauimus, non distinguuntur realiter, sed essentia causae distinguitur realiter ab essentia effectus: ergo existentia causae, & existentia effectus distinguuntur realiter. Secundo sumo Deum quatenus est causa rerum existentia Dei est Deus, & ideo à se & independens: sed omnis existentia effectus est creatura & dependens essentialiter à Deo: ergo existentia causae ut talis non est existentia effectus. Maior est euidens, quia si existentia Dei ut est causa non esset independens, Deus ut est causa esset creatura quod absurdissimum est: minor etiam est euidens: ergo existentia Dei quatenus est causa est distincta ab existentia effectus, & ratio generalis tam in Deo quam in aliis causis creatis est, quia existentia causae potest separari ab existentia effectus: ergo etiam existit effectus dum tamen non existit causa per propriam existentiam absolute non existit causa per propriam existentiam absolute non erit ens: ergo absolute non poterit producere. Patet vltima consequentia, illud quod absolute non est ens, non potest producere absolute physice & realiter: sed causa non existens absolute non est ens: ergo non poterit producere absolute, physice & realiter.

25 Secundo principaliter, quia causalitas & effectus accipiunt esse & existentiam à causa actu: ergo causa debet esse & existere simpliciter: antecedens est euidens, quia effectus producit à causa, & causalitas emanat ab ipsa cum dependeat ab eadem causa, sed id quod producit & emanat ab aliquo accipit esse ab illo: ergo effectus, & causalitas accipiunt esse à causa: consequentia prima sic probatur, quia si causa non haberet esse simpliciter, & actu existeret, non posset tribuere esse causalitati & effectui, ac per consequens causalitas, & effectus non possent accipere esse & existere à causa: ergo ad hoc ut causalitas, & effectus accipiant esse, & existere à causa, debet causa actu esse, & existere: sequela antecedentis sic probatur ex illo axioma ab omnibus recepto, nemo dat quod non habet aliquomodo in actu: ergo si causa realis actu non haberet esse, & existere, non potest dare esse, & existere causalitati, & effectui, ac per consequens, nec causalitas & effectus possunt accipere esse, & existere à causa.

26 Dices causam habere virtualem existentiam, licet non habeat formalem, quod sufficit ad hoc ut causa tribuat existentiam effectui, v. g. Sol tribuit esse auro, non ex eo quod contineat esse auti formaliter, sed solum virtualiter.

27 Sed contra primo, quia hic loquimur de causa principali effectus, atqui omnis causa principalis continet entitatem effectus, non solum virtualiter,

sed vel formaliter, vel eminenter, ita ut si fuerit causa vniuoca contineat formaliter illam; si autem fuerit causa aequiuoca, contineat eminenter, atqui causa, quae actu non existit, non continet, nec eminenter, nec formaliter existentiam, & esse simpliciter causalitatis, & effectus: ergo non potest actu tribuere esse simpliciter & actualem existentiam ut actu causa principalis effectui, & causalitati: ergo nullo modo est causa illorum actu; quod autem omnis causa principalis contineat vel eminenter, vel formaliter esse quod tribuit effectui, patet euidenter ex Philosophia, quia omnis causa principalis, aut est vniuoca, aut aequiuoca, aut eminenter, vel formaliter continens effectum.

Probatur nunc, quod causa, quae actu non existit non possit continere esse, & existentiam effectus, aut formaliter, aut eminenter; de continentia formali euidens est & ab aduersariis asseritur, & ideo dicunt ipsi tunc causam non formaliter existere, sed virtualiter de continentia eminenti patet euidentius, quia id continet eminenti aliquid, quod perfectiori modo, quam in se est continet illud, sed causa illa quae actu non existit formaliter non potest perfectiori modo continere existentiam formalem, quam in se est, quia melior modus continendi existentiam est existendo formaliter, & ideo Deo concedimus existentiam formalem esse de essentia ipsius Dei, ita ut nullo modo possit esse sine existentia formali, quod adeo verum est ut si per impossibile Deus defineret existere formaliter, licet existeret virtualiter non esset Deus, sed defineret esse talis. Vnde ex absentia existentiae formalis, licet daretur existentia virtualis, ut vos dicitis, defineret Deus habere omnem suam perfectionem, quod etiam patet in omnibus rebus distinctis à Deo; nam Angelus, quia perfectior est omni ente corporeo, ita haberet existentiam formalem naturaliter, ut sine illa non posset naturaliter esse, nec posset illa naturaliter, & sine miraculo priuari: ergo modus continendi existentiam formalem & formaliter illam est perfectior modus continendi existentiam virtualem: ergo existentia formali non potest eminentiori modo contineri in existentia virtuali, quae à vobis fingitur, quia in eo casu existentia virtualis esset perfectior existentia formali; ratio autem à priori est, quia creatura dum existit virtualiter & non formaliter in se absolute non existit; sed solum dicitur existere virtualiter, quia causalitas illius aut effectus existit, vnde talis causa considerata secundum se, & in se, & quatenus distinguitur à causalitate & effectui, solum est in statu purae possibilitatis, qui status infert negatiuam existentiam, sed in negatiua existentia non continetur eminenter positua, & formalis existentia cum hac ex se sit perfectior illa positua enim in omnium sententia perfectior est negatiua: ex quibus euidenter colligitur in causa virtualiter existenti non posse contineri eminenter effectus, & causalitas continentes formalem existentiam.

Confirmatur, quia id quod non est entitas positua non potest tribuere esse posituum effectui, sed causa virtualiter existens non habet esse posituum cum solum sit in statu purae possibilitatis, qui negatiua ratio est, ut patet ex dictis tract. de possibil. etia causa virtualiter existens non potest producere effectum posituum actu, & formaliter existentem, nec communicare esse posituum illi, quod habet, ac proinde nec poterit esse principium, à quo emanet positua illa causalitas.

Vigetur, & declaratur amplius, quia aduersarij 19 interrogati, quare causa, quae actu non existit formaliter

maliter possit operari effectum actu existentem, præcipue cum existentia causa debeat antecedere existentiam effectus.

30 Respondent dicendo sufficere ut præcedat existentia virtualis causæ, quæ nihil aliud esse aiunt, nisi causalitatem ipsius causæ, ego autem sic virgeo eos, & non loquor de effectibus, sed solum de ipsa causalitate, seu actione; nam ipsa causalitas, seu actio quæ virtualis existentia est, vocatur ab aduersariis est positua entitas actu, & formaliter existens; item est effectus; ut quo ipse causæ, quia dimanant ab ipsa causâ, & esse qualecumque, quod habet accipit ab ipsa, & ante illam causalitatem, nec formaliter nec virtualiter existit causa formaliter ut ipsi aduersarij asserunt, virtualiter quia tota virtualis existentia est ipsa causalitas, quare ante causalitatem non existit virtualiter sicut ante existentiam formalem, nullo modo potest existere formaliter; sed id quod nullo modo existit, nec formaliter, nec virtualiter, & id quod nullo modo est positua entitas nec virtualiter, nec formaliter potest esse principiu, à quo accipiat esse entitas actu existens, nec potest esse causâ, à qua dimanet entitas absolute positua, ut patet ex illo principio supra allato, nemo dat quod non habet, nec comunicat aliquid alicui effectui id esse quod nullo modo continet: ergo causâ, quæ actu non existit, non potest esse principium à quo emanet causalitas illius, quæ positua ratio, & formaliter existens est, ac proinde causâ, quæ actu non existit formaliter, nullo modo poterit existere virtualiter, quia si existeret virtualiter deberet esse per causalitatem dimanantem à causâ, quæ actu non existit, nam in sententia aduersariorum virtualis existentia nihil aliud est, nisi causalitas ipsius causæ, sed talis causalitas non potest dimanare à causâ non existente actu formaliter, dum actu & formaliter non existit: ergo dum causâ actu & formaliter non existit, non poterit existere virtualiter, ex quo euidenter sequetur nullum posse effectum producere talem causam; nam omnis effectus, ut quod producitur necessario per causalitatem, tanquam per rationem formalem producendi illud; item quia effectus non potest produci à causâ nisi virtualiter aut formaliter existat talis causâ, sed causâ prope sic nec formaliter, nec virtualiter existit: ergo non potest producere effectum.

31 Secundo contra illam solutionem aduersariorum sic argumentor, quia falsum est fundamentum cui innititur contrariorum solutio; nam existere virtualiter, in proprietate nihil aliud est, quam existere, seu contineri in virtute; à virtute enim in qua aliquid continetur virtualiter existere dicitur, sicut enim calor dicitur virtualiter existere in pipete, quia in pipete datur virtus in qua continetur talis calor, & idem est de calore respectu lucis in qua dicitur calor existere virtualiter, quia lux est virtus in qua continetur calor. Item virtualiter dicitur aliquid existere quando existit virtus illius, verbi gratia, sol dicitur virtualiter existere in visceribus terræ, licet ipse sol secundum suam entitatem non existat ibi, quia in visceribus terræ ad producenda metalla existunt lux, & reliquæ influentiæ, quæ sunt virtutes solis; item licet homo moriatur, & non existat formaliter, dicitur virtualiter existere in matrice foemina, quia existit semen ibi decissum ab homine, quæ est virtus seminalis ipsius ad generandum filium, sed actio, & causalitas agentis, nec est virtus in qua continetur causâ ipsa, nec est virtus decissa ab ipsa causâ, sed est actus secundus, qui debet necessario provenire ab actu primo, seu virtute: ergo ex eo quod talis causalitas exi-

stat, non potest dici proprie existere virtualiter ipsa causâ.

Secundo principaliter sic argumentor, quia actio 32 seu causalitas agens, est modus agentis, & modus termini; sed modus, non potest omnino separari à re cuius est modus: ergo causalitas, seu actio non potest omnimoda separatè separari ab agente: maior est evidens ex ipsiusque terminis patet; minor autem est clarissima, quia in hoc distinguitur modus à re, quod res potest separari ab alia, saltem diuinitus, ut videre est in accidentibus Eucharistiæ, quæ diuinitus separantur à substantia panis etiam si naturaliter non possint separari ab illa propter mutuum connectionem cum illa substantia: ergo modus, qui essentialiter distinguitur à rebus debet necessario habere respectu illarum aliquam inseparabilitatē etiam diuinitus. Consequentia autem illa evidens est, quibus præmissis sic argumentor: Si causalitas & actio existerent actu formaliter, non existente actu formaliter causæ separarentur omnimodè à re, cuiusmodi sunt, & sic essent modi, & non modi causæ; essent modi, quia iam supponimus, non essent modi, quia separarentur omnimodè, à re cuius sunt modi, sed non possunt omnino separari, ut probauimus: ergo non existente actu formaliter causâ non possunt existere actu causalitas, & actio causæ. Maior illa, quoad primam partem sic probatur, quia separatio duplex tantum datur; alia intrinseca, alia extrinseca; intrinseca separatio est, quando id quod debebat intrinsece esse in aliquo, est extra illud realiter, verbi gratia, si conseruata substantia panis existerent extra illam causaliter accidentia illius, quæ naturaliter deberent intrinsece inherere ipsi; hæc autem separatio non potest conuenire actioni seu causalitati respectu causæ, non quia absolute non sit separata causalitas à causâ, sed quia nunquam debebat existere intrinsece causalitas in agente; si autem loquamur secundum sententiam aduersariorum, hæc etiam separatio conuenit causalitati respectu causæ, & agentis, nam ipsi asserunt debere esse intrinsece in agente & non in passo si agens actu existeret; at non existente tali agente est extra illud agens realiter, quia existit realiter talis causalitas: ergo separatur intrinsece ab agente; separatio autem extrinseca est quia res diuiditur ab alia penes locum, ita ut ambæ rationes non existant in eodem loco, sed existente causalitate, & non existente causâ non existunt causâ, & causalitas in eodem loco: ergo separantur extrinsece realiter. Deinde, alia separatio datur, quæ maxima omnium separationum est, verbi gratia, separatio in duratione, & quæ per destructionem vnius dicitur, scilicet quando destructo vno extremo, & alterum manet; sed hæc etiam separatio conuenit causalitati, vel actioni respectu agentis, & causæ, nam destructa causâ asserunt aduersarij manere causalitatem illius: ergo omnis separatio realis conuenit causalitati respectu causæ intrinsece scilicet, & omnium maxima, ita ut omnibus modis separaretur causalitas ab agente: ergo nullo modo potest esse causalitas modus agentis, quia si illa esset modus haberet aliquā inseparationem respectu causæ, nam si esset modus extrinsecus haberet inseparationem extrinsecam; ita ut in eodem loco essent causalitas, & causâ ratione cuius ego assero nec per potentiam Dei absolutam posse agere causam ubi non est, & si esset modus intrinsecus haberet inseparationem intrinsecam; & ideo nec per potentiam Dei absolutam potest substantia in mea sententia existere extra substantiam, quia substantia est modus intrinsecus substantiæ, imo si aliquomodo haberet rationem

modi, deberet necessario saltem habere omnium maximam inseparationem, oppositam separationi maximæ, ita ut non existeret causalitas existente causa; cum vero nullam habeat inseparationem, sed omnibus modis, ut iam dixi separatur realiter à causa, sequitur necessario ut nulla ratione sit modus causæ, atqui sine dubio in sententia aduersariorum, imo in omnium sententia, causalitas, seu actio agentis est modus illius: ergo non potest maxime separari ad illo, ita ut existat causalitas non existente causa, quia alias nullum daretur indicium ad distinguendum modum à rebus; hæc enim argumentatio adeo certa & euidēs mihi videtur, ut mihi persuadeam nullo modo posse apprehendi quomodo existat agendo agens, quod non existit in se, quia existere agens supra existentiam addit actum, sed tunc nulla est existentia: ergo supra illam nulla potest addi actio.

33 Confirmatur hoc argumentum ex Mendosa, quia actio est actus secundus agentis: ergo oritur ab actu primo, quia omnis actus secundus oritur à primo: ergo tunc debet esse actus primus, à quo oritur, nam si non est actus non est actus primus: sed in instanti quo vere dicitur nunc non est causa non est actus primus, à quo oritur secundus: ergo in eo instanti non oritur actio à causa.

34 Dices tunc esse causam non in actu sed in potentia.

35 Contra, non est in actu: ergo simpliciter non est actus primus: probo consequentiam, quia actus simpliciter est per existentiam sine qua nihil est actu, sed in potentia tantum; sed actio actu existens est simpliciter actus secundus: ergo oritur ab actu primo simpliciter; nam illa actualitas simpliciter actionis oriri debet physicè ab ente simpliciter, non à simpliciter non ente, quale est non existens, quo pacto datur physicè existentia & entitas simpliciter?

36 Dices actum secundum oriri à primo existente prius non tamen existente tunc.

37 Contra: ergo quia tunc est actus secundus à pura potentia logica, siue non repugnantia, quia tunc causa non est in actu existendi, sed in potentia tantum, & ut in potentia operatur: ergo ens in actu sic physicè à non ente in actu, quod qua ratione capiant ipsi viderint, ac poterit unusquisque pro suo arbitratu asserere rem antequam existat, saltem immediate antequam existat operari, respondereque poterit quod ipsi in hos quadrat sapiens Aristotelis sententia, *primo Physicorum, capite 5. textu 6.* ostendere vero ea inquit, qua manifesta sunt per ea, quæ non sunt manifesta hominis est profecto, qui nequit id, quod est per se notum, & id quod non est per se notum discurre: cum ergo hæc sententia sit per se nota, non potest nisi ex terminorum apprehensione probari.

38 Vergetur amplius, quia id quod non est intellectuum non potest elicere intellectum, & quod non est volituum non potest elicere volitionem, sicut quod non est substantia non potest propria virtute producere illam: ergo à fortiori quod non est, non potest producere id quod est, & quod non est positium, non potest producere id quod entitatem positum habet, quia maior distantia, & impropositio datur inter id quod non est, & id quod est, & id quod est positium, & non est positium, quam inter non intellectum, & intellectum inter non volituum, & volitionem, quia id quod non est intellectum, aut volituum potest esse accidens, vel substantia ratione cuius potest habere aliquam convenientiam realem in ratione entitatis,

vnitatis, veritatis, & bonitatis, quæ sunt prædicata communia, quæ de non intellectu, & intellectu ne possunt prædicari, at vero id quod non est, & non est positium nullo modo potest conuenire in aliqua ratione superiori, cum eo quod est positium, ac proinde nullam potest habere proportionem cum illo, sicut potest habere non intellectum, & intellectum, sed causa, quæ actu non existit simpliciter non est ens positium; imò nec est, & causalitas, & effectus, qui actu existunt, sunt simpliciter entia positua: ergo causa quæ actu non existit, non potest actu elicere actionem, nec producere effectum.

Tertio principaliter sic probatur, quia actio est³⁹ relatio transcendentalis, quæ petit terminum actu existentem; nam secundo, est relatio transcendentalis, alia, quæ petit terminum solum in potentia, ut est intellectio, & habitus seu potentia, relatio materię primæ ad formam, relatio formæ ad materiam, alia autem est relatio transcendentalis, quæ petit terminum actu existentem, sine quo ut sic non potest dari talis relatio, verbi gratia, vni substantialis, vel accidentalis est relatio transcendentalis, quæ petit terminos, quos vnit actu existentes, & idem est de relatione transcendentali, quæ datur in præsentia, seu vbi respectu rei præsentis, sed actio est relatio transcendentalis, non primi generis, sed secundi: ergo petit terminum ad quem refertur, vel ad quem ordinatur actu existentem. Minor, & consequentia sic probatur, quia terminus productus per actionem & terminus ad quem refertur ipsa actio petit necessario actu existere, si actu existat actio, quod adeo verum est, ut etiam nec per potentiam Dei absolutam possit actu existere actio, non existendo actu terminus illius, actio enim non producit in potentia terminum, sed actu producit existentem: ergo actio, quæ est relatio transcendentalis petit terminum ad quem ordinatur actu existentem.

Sed etiam agens seu causa est terminus ad quem⁴⁰ ordinatur, & quem essentialiter respicit actio: ergo debet necessario actu, & formaliter existere quando actu, & formaliter existit actio: hæc minor probatur, quia actio est dependentia essentialiter, à causa, sed dependentia, quæ essentialiter talis est, est ordo, seu relatio transcendentalis, & essentialiter habens pro termino id à quo dependet: ergo actio seu causalitas habet pro termino causam efficientem, seu agentem: ergo actio; maior sic probatur, quia actio, seu causalitas, non est res faciens, neque res facta, seu terminus causalitatis efficientis, neque sunt illæ duæ res simul sumptæ, neque denominatio orta, ex coexistentia illarum, sed est aliud aliud medium inter illas, hoc autem nihil aliud excogitari potest, nisi dependentia effectus à causa efficiente vel agente: ergo actio, seu causalitas est dependentia ab agente: probatur minor, quia siue hæc dependentia impossibile est intelligere in vna istarum rerum rationem effectus, & in alia ratione causæ agentis; posita autem hac dependentia, & præcisa omni alia re, aut modo reali necessario res dependens est effecta, & illa à qua dependet est actu agens: ergo actio nihil aliud est essentialiter, quam dependentia ab agente.

Et confirmatur, nam omnis effectus pendet à sua⁴¹ causa per causalitatem ipsius causæ: ergo effectus causæ efficientis dependet ab illa per causalitatem efficientis, sed causalitas huius causæ non est aliud, quam actio, ut in physicis ostensum est: ergo actio essentialiter est dependentia ab agente.

Dices dependentia oritur ex actione; ideo enim⁴² effectus

effectus pender quia sit: ergo non potest actio esse ipsa dependentia, sed aliquid prius illa.

43 Sed contra, quia falsum est dicere dependentiam oriri ex actione, potius dicendum est esse ipsammet actionem, unde illa causalis non est reducenda ad efficientem causam, sed potius ad formalem, id est, cum dicitur dependere quia sit, non est sensus quia dependentia manat ab actione, sed quia per ipsam actionem constituitur ratio agentis, minor illa principia sic probatur, quia illa, quae essentialiter est dependentia ab aliquo terminatur in illo à quo est dependentia, sed id in quo terminatur aliquid est terminus illius: ergo actio, quae dependentia est ab agente, terminatur in ipso: ergo agens est terminus illius essentialiter. Deinde, quia actio, quae dependentia est nullo modo potest concipi nec esse sine agente: sicut nullo modo potest esse, nec concipi sine termino producto per illam, & sine effectu, qui dependet ab agente, sed quia illa relatio transcendentalis dependentiae non potest concipi sine termino producto, dicitur terminari ad talem terminum essentialiter, habereque illum pro termino essentialiter: sed similiter talis dependentia non potest concipi, nec esse sine agente: ergo agens est terminus talis relationis dependentiae.

44 Praeterea, quia dependentia non est ad se, sed ad aliud, dependentia enim non est respectu sui, & ideo necessario dependentia in sua definitione includit duo distincta à se, scilicet & id quod dependet, & id à quo dependet; unde in communi omnium sententia non est ita absoluta entitas dependentia, ut praecindat ab ordine ad aliud, sed id quod non est in ordine ad se, sed in ordine ad aliud essentialiter est relatio ad illud, ut patet ex definitione relationis, videlicet, (cuius totum suum esse est ad aliud), ita ut illud in ordine ad quod est sit terminus essentialis illius, eo pacto ut si vnum solum fuerit, in ordine ad quod sit, habeat vnum solum terminum talis relationis transcendentalis, si autem duo habeat duos terminos, verbi gratia, relatio materiae primae caeli in sententia multorum respiciat solum vnum terminum, verbi gratia, illam formam caelestem, & relatio transcendentalis illius formae respiciat vnum terminum, scilicet illam materiam primam caelestem, relatio autem transcendentalis, quae est vno substantialis inter materiam caelestem, & formam caelestem, respicit duos terminos, scilicet materiam & formam. quas vnit: ergo dependentia, quae actio est cum essentialiter sit in ordine ad agens, & ad terminum productum, necessario debet esse relatio transcendentalis, tam ad terminum productum, quam ad agens.

45 Confirmatur, quia actio ut actio, dicitur egressum, vel progressionem ab agente: ergo actio, ut actio, seu causalitas non potest concipi sine respectu ad agens: ergo signum est intrinsece dicere respectum ad agens: praeterea actio, ut actio denominat agens actu tale denominatione reali, orta ex ipsis rebus, & non propter realem unionem ad ipsum agens, ut infra ostendimus, quia alias non esset illa denominatio extrinseca, sed intrinseca: ergo saltem propter habitudinem realem actionis ad agens, denique quia iam supra ostendimus actionem dependere ab agente essentialiter certum est, & non per aliam dependentiam à se distinctam, alias procederetur in infinitum, & ad vnam rationem formalem daretur alia: ergo per seipsam intrinsece dependet, sed non potest tam intrinseca dependentia consistere sine reali habitudine actionis ad agens: ergo includitur hic

respectus transcendentalis in essentiali respectu actionis, ut sic in ordine ad agens.

Confirmatur tota haec ratio principalis, quia actio 46 est ratio fundandi, vel ratio formalis media qua resultat in effectu relatio praedicamentalis secundi generis ad causam efficientem, seu agentem talis effectus, sed omnis relatio praedicamentalis perit terminum actu existentem: ergo causa efficiens, quae est terminus relationis talis effectus debet actu existere quando media actione seu causalitate resultat talis relatio praedicamentalis in effectu, alias non resuleret illa relatio, quia relatio praedicamentalis non resultat nisi politis termino, & fundamento illius, atque illa relatio praedicamentalis effectus ad causam tunc resultat in effectu, quando producit effectus à causa, & tunc producit effectus à causa quando actu, & formaliter existit actio, seu causalitas agentis: ergo tunc causa actu existit, ita ut si non actu existeret, nec daretur relatio effectus ad causam, nec causalitas agentis ad producendum effectum.

Vigetur amplius ac declaratur, quia aliquando 47 datur actio causae efficientis, hoc est quando causa operatur actu non existeret, daretur relatio sine suo termino, vel terminus relationis non distingueretur à subiecto relationis, sed implicat dari relationem praedicamentalem, de qua loquimur, sine suo termino. ut probatum est in logica: ergo causa non existens non potest actu operari. Probatur maior. Tunc datur relatio praedicamentalis causae & effectus quando existit effectus productus & causa in ratione causae, sed tunc illa omnia dantur: ergo datur relatio sine suo termino. Maior est certissima, quia etiam si datur causa, si non datur in ratione causae, non est terminus relationis effectus, ut verbi gratia, quando Pater meus erat antequam me produceret, non erat subiectum relationis, quia non existeret in ratione causae, minor est sententia adversariorum: probatur consequentia, vel relatio effectus ad causam terminaretur ad entitatem causae formaliter vel reduplicative, vel ad entitatem causae materialiter & specificative: sed si terminaretur ad entitatem causae materialiter & specificative, relatio existeret sine termino: ergo si causa non existens posset operari, daretur relatio sine termino, vel terminus relationis non distingueretur à fundamento seu subiecto ipsius relationis: maior procedit à sufficiente enumeratione terminorum, quos potest habere relatio. Probatur minor quantum ad priorem partem: entitas causae in ratione causae est ipse effectus secundum adversarios, ita ut non distinguatur ab ipso effectu: sed relatio effectus terminatur ad entitatem causae in ratione causae: ergo terminaretur ad entitatem ipsius effectus, sed entitas effectus non distinguitur à subiecto illius relationis: ergo iam terminus & subiectum relationis non distinguerentur. Probatur eadem minor quantum ad posteriorem partem, tunc non existit entitas causae specificative: ergo si relatio effectus terminaretur ad entitatem causae, specificative sumpta daretur relatio sine termino.

Dices relationem esse modum termini, atque 48 ideo non solum requirere causam existentem in ratione causae, sed etiam in ratione entis.

Sed contra, actio est modus causae: ergo etiam requirit 49 causam existentem in ratione entis: antecedens est evidens & conceditur ab adversariis, & ratio est manifesta, nam ille est modus qui ita est determinatio vnius rei, ut adhuc de potentia Dei absoluta non possit esse sine subiecto determinante, sed ita se habet

actio

actio quæ per se ipsam determinat agens & non est indifferens, ut potius sit actio huius agentis quam alterius: ergo actio est modus causæ: ergo non potest existere quando non existit causa: ergo causa non potest operari quando non est. Patet consequentia, causa non potest operari quando non potest esse actio; sed actio non potest esse quando non existit agens & causa: ergo de primo ad ultimum causa non potest operari quando non existit, & si semel ponatur, quod modus potest existere aliquo instanti sine re quam modificat, etiam poterit esse per multum temporis, & sic causa quocumque tempore quo non existit, poterit operari, quandoquidem habet virtutem eandem, vel potius eodem modo causaret virtute, ac in primo instanti in quo non est: quod quis non videt esse absurdum.

50 Deinde quia relatio effectus ad causam est relatio mutua: ergo quando resultat relatio effectus ad causam in effectu, resultat etiam relatio causæ ad effectum in causa: sed relatio realis non potest resultare in causa actu, nisi causa actu existat, relatio enim est modus intrinsecus causæ, aut est idem cum ipsa causa, sed modus intrinsecus rei, non potest actu existere, si non existat res cuius est modus, alias modus intrinsecus separaretur à re cuius est maxima omnium separatione, & sic esset modus realis, & non modus realis: ergo quando resultat relatio causæ ad effectum, ipsa causa in qua resultat, debet actu existere: sed tunc resultat, quando actu datur actio productiva effectus: ergo tunc causa actu existit necessario quando actu datur causalitas ipsius, & quando causa actu producit effectus, ita ut nullo modo possit causa actu producere, & agere, quin actu existat.

51 4. Principaliter, sic probatur, quia omne prædicatum accidentale siue Metaphysice, siue physice tale, si actu verificatur de subiecto, debet necessario supponere in tali subiecto actualem existentiam, id est subiectum, de quo prædicatur vere actu aliquod prædicatum accidentale, debet actu existere dum verificatur tale prædicatum, de ipso; sed quando producitur effectus, verificatur actu de causa efficiente prædicatum aliquod accidentale Metaphysicum: ergo quando actu producitur effectus, causa efficiens actu, & formaliter existit: maior propositio est evidens quam sub aliis terminis vniuersæ scholæ philosophorum admittit, sub his nimirum, quod omnis propositio de secundo adiacente supponit veritatem propositionis de primo adiacente, & ideo hæc est vera propositio: Petrus est beatus: ergo est. Petrus est miser: ergo est. Petrus est infirmus, seu sanus: ergo est; id est, Petrus habet miseriam, & beatitudinem, salutem, & infirmitatem: ergo existit Petrus dum habet illa accidentia, & dum talia prædicata accidentalia, actu de illo verificantur; Petrus enim est, id est existit, est propositio de primo adiacente. Petrus autem est miser, seu beatus est propositio de secundo adiacente, & ideo Petrus est miser, seu beatus, verificatur de Petro, quando verificatur de illo quod existat actu & formaliter, quomodo enim beatus, infirmus, aut miser potest esse Petrus qui non est, & qui non existit: quam doctrinam etiam recipiunt vniuersi Iurisperiti dum illud axioma celeberrimum apud ipsos proferunt videlicet, non entis nullæ sunt qualitates, id est illud, quod non est, nullum accidens potest habere; omne enim accidens sub nomine qualitatis comprehendunt; minor illa prima sic probatur, causa efficiens & actu operans, est actu producens, efficiens, seu agens effectum, hæc enim pro-

positiones sunt de secundo adiacente, seu de prædicato accidentali Metaphysico: sed quando actu producitur effectus, verificantur hæc propositiones de causa efficiente; ut de se euidenter patet; nam secundum euidentissimum axioma Metaphysicum, quidquid producitur, non à se, sed ab alio producitur; hoc est aliud distinctum ab effectu producit illud, cum autem non sit aliud quod producat effectum, nisi causa efficiens, seu agens, euidentissime sequitur quod dum producitur effectus causa efficiens producat illum, hoc est sit producens agens, &c. illius: ergo quando producitur effectus verificatur de causa efficiente prædicatum aliquod accidentale Metaphysicum, seu propositio de secundo adiacente: maior hæc patet euidenter, quia actio seu agere, & agens esse, producere, vel producere esse sunt prædicata de prædicamento actionis: sed prædicamentum actionis est prædicamentum accidentale physicum in multorum sententia, qui asserunt omnem actionem esse verum, & reale physicum accidens, & ad minus est accidentale Metaphysicum; inter prædicamenta enim solum primum est substantia; reliqua autem ex quibus vnum est prædicamentum actionis, dicuntur prædicamenta accidentalia; ratio autem evidens est, quia id vocatur Metaphysice accidens, quod non est de essentia subiecti, licet identificetur cum illo vel sit prædicatum substantiale à parte rei, & ideo licet relatio, & duratio identificetur cum substantia Metaphysice vocantur prædicamenta accidentis, quia non constituunt primario, & per se, nec sunt de essentia rei, sed actio non est de essentia agentis; actio enim supponit causam efficientem iam constitutam in suo esse essentiali, acceditque ad ipsam, supponendo essentiam illius; imo potest abesse & adesse agenti præter ipsius corruptionem: ergo est accidens prædicamentale seu metaphysicum. Hanc veritatem hac demonstratione probatam Cicero libro 1. *Tusculanar. quæst.* ut verissimam omnibus Philosophis ac Dialecticis proponit; ibi enim auditorem aut discipulum dialogo quodam eloquentissimo cogit conuincere fateri, de nullo posse verificari prædicatum accidentale, nisi illud existat & actu sit; probat enim nullum mortuum posse cum veritate dici miserum, quia miseria, ex eo quod accidens sit, necessatio supponat existentiam & esse, quo sine dubio conuincitur etiam omne & quodcumque prædicatum accidentale, quale est operari & agere debere, supponere existentiam subiecti cui conuenit; verba enim Ciceronis sic se habent: Si ergo (inquit) apud inferos miseri non sunt, nec sunt quidem apud inferos ulli, A, ita prorsus existimo, M, ubi ergo sunt illi quos miseros dicis? aut quem locum incolunt? si enim sunt nusquam, esse non possunt. A, ego vero nusquam esse illos puto M. Igitur nec esse quidem. A, prorsus isto modo, & tamen miseros ob id ipsum quidem quia nullibi sunt M, iam malint Cerberum metuere quam ista tam inconsiderate dicere, A, qui tandem? M, quem esse negas eundem esse dicis. Vbi est acumen tuum? cum enim miserrum esse dicis, tum eum, qui non sit dicis esse, A, non sum ita hebes, ut ista dicam, M, quid dicis igitur? A, miserum esse verbi causa Marcum Cragium, qui illas fortunas morte dimisit miserum, qui tanta gloria sit orbatus, Gneium Pompeium, qui tanta gloria sit orbatus, omnes denique miseros, qui hac luce careant, M, eodem reuolueris, sint enim oportet si miseri sunt, eodem modo negabas eos esse qui mortui essent, si igitur non sunt, nihil possunt esse, ita nec miseri

miseri quidem sunt A. non dico fortasse etiam quod sentio, nam istud ipsum non esse cum fueris miserum puta, M, quid miserius quam omnino nunquam fuisse: ita qui nondum nati sunt, quia non sunt miseri iam sunt, & nos ipsi si post mortem miseri futuri sumus, miseri fuimus antequam nati, ego autem non commemini antequam sum natus me miserum fuisse, tu si meliori memoria es velim scire ecquid de te recordere. A, ita iocaris, quasi ego dicam eos esse miseros, qui nati non sunt & non eos miseros qui mortui sunt, M, esse: ergo eos dicis, A. imo quia non sunt cum fuerint eos miseros esse voco. M, pugnancia te loqui non vides? quid enim tam pugnat quam non modo Misericordiam, sed omnino quicquam esse qui non sit A, quoniam me verbo praemis post hac non ita dicam miseros esse, sed tantum miseros ob id ipsum, quia non sunt M. non dicis igitur misere esse Marcus Crassus sed tantum miser Marcus Crassus, A, ita plane. M, quasi non necesse sit quidquid isto modo pronuncies id aut esse aut non esse, an tu dialecticis imbutus quidem es in primis enim hoc traditur omne pronunciatum quid: ergo est pronunciatum quod aut verum aut falsum esse dicitur, cum igitur dicis miser Marcus Crassus aut hoc dicis miser est Marcus Crassus, ut possit iudicari verum id falsum ne sit aut nihil dicis omnino. A, age iam concedo non esse miseros qui mortui sunt, quoniam extorsisti ut faterer qui omnino non essent eos ne miseros quidem esse posse: sic Cicero, cuius verba adduxi, non propter illius auctoritatem, nec ut illa meam conclusionem firmarent; sed propter acumen ingenij quo convinxit nostram veritatem fateri, & propter vim rationis qua demonstrat nostrum intentum sola mutata materia.

48 Confirmatur amplius, quia in instanti initiativo antequam res existat non potest physice causare: ergo neque in ultimo terminatio postquam extitit etiam non est. Patet consequentia quia sicut vltimum instans est terminus durationis praecedentis similiter & primum, quia tota duratio causae clauditur duobus illis instantibus; item causam extitisse est extrinseca denominatio in illo instanti. Similiter est in instanti initiativo quia sicut in vno fuit ita & in altero erit, & postquam fuit nullam virtutem reliquit magis quam antequam esset; fuisse enim nihil est actu magis quam fore, & si exemplum sumitur de contiguitate corporum parum refert duo corpora ex hac vel illa parte contiguari: ergo parum etiam refert existentias causas & effectus contiguari vel ex parte iniurij vel ex parte finis.

49 Confirmatur, quia vel existentia est conditio necessaria ad operandum vel est ratio formalis operandi: sed res non potest operari sine conditione aut sine ratione formali operandi: ergo non potest sine existentia operari: maior conclusio sequenti probabitur, ubi dicemus existentiam secundum nostram sententiam esse conditionem operandi necessariam maxime intrinsecam respectu causae efficientis, quod sic patet: quia id quod constituit aliquid in esse producentis debet esse ratio propria producentis qualis non est existentia, quia autem ipsa licet non sit propria producentis, est necessaria ut producat non sit pure possibile, sed actualis & actualitas in producente est conditio necessaria ad producendum, dicimus esse seu existere quod est actualitas esse necessarium ad producendum quod sic patet, quia magis intrinseca est existentia realis existenti & producenti actuali.

I. P. Tom. 11.

ter quam apprehensio respectu volentis & quam approximatio localis respectu caloris calefacientis: sed approximatio & apprehensio sunt conditiones necessariae sine quibus producat non potest operari actu: ergo a fortiori sine existentia non poterit actu producere agens. Maior illa est evidens, quia existentia est ipsum praedicatum entis: sed ens quatenus ens est praedicatum essentiale producentis & praedicatum essentiale est omnium maxime intrinsecum, ac proinde magis intrinsecum quam approximatio respectu caloris, & quam apprehensio respectu volentis: ergo existentia est magis intrinseca respectu producentis quam approximatio & apprehensio.

Vigetur potentia vitalis (sicut neque potentia non vitalis) non potest recipere actum vitalem sine existentia per vos: ergo a fortiori non potest producere actum vitalem sine existentia actuali; consequentia patet, quia in actibus vitalibus essentialior est, ut ita dicam, & perfectior influxus actuum, quam passivus; unde absolute inconsequentes dicendi sunt nonnulli, qui asserunt influxum passivum non posse suppleri in actibus vitalibus, posse tamen influxum actuum. Deinde etiam inconsequentes sunt nonnulli vniuersaliter, dum aiunt accidentia corrupti perire, quia perit forma, a qua sustentantur, & aiunt formam geniti physice effici a talibus accidentibus iam corruptis; rogo ergo cur forma corrupti in eo instanti non valeat causare accidentia, cum haec iam corrupta valeant causare formam geniti, aut sicut ad primum existit actualis existentia, cur non exigetur, & ad secundum.

Secunda conclusio: existentia non est virtus, seu ratio formalis operandi in actu primo, quia solum est conditio sine qua non potest operari agens, haec sententia sic probatur.

Primo ex Aristotele libro secundo, *physicorum*, 5° textu 4. ubi ait existentiam, esse id sine quo non operatur agens, quo modo loquendi solet Aristoteles usurpare ad appellandam conditionem agentis, & ideo lib. 4. *Physicorum*, eisdem pene verbis nominat approximationem agentis; atqui approximatio in sententia Aristotelis, & omnium Philosophorum est conditio solum, sine qua non: ergo etiam in sententia ipsius Aristotelis existentia agentis est solum conditio ad operandum, sed ubi clarius loquitur Aristoteles est 2. *Metaph.* ubi sic ait, ignis igitur, non ut existit, sed quatenus calidus operari solet, existens enim hocque requisitum ad agere necesse est cogitari, sic ille: ubi clarissime ut ait D. Thom. supra hunc locum, Philosophus asserit existentiam non esse rationem formalem operandi, sed conditionem solum 3. *etiam Metaph.* comparat existentiam agentis, figurae mallei, & certae ad eliciendas operationes artificiales, sed figura in his instrumentis, ut patet ex Aristotele *tract. de predicamentis*, collocante figuram in praedicamento qualitatibus, non est accidens actuum, nec operativum, sed solum conditio ad operandum: ergo ex ipso Aristotele existentia est conditio ad operandum, & non ratio formalis operativa, ex D. Thom. etiam patet clarissime, omnibus suae doctrinae locis quibus agit de existentia, ubi illam conditionem ad operandum semper appellat.

Deius autem Anselmus in *Monol. cap. 4.* sic ait: 52 Sine virtute ad operandum nullo modo potest oriri operatio, & productio; sine existentia autem operantis non elicitur ipsa productio, quia operatio oritur

oritur tanquam à principio à virtute existentia autem requisitum est ad illam. Quid clarius? ubi, S. Anselmus, ait virtutem operandi esse principium elicitiuum actionis, existentiam vero esse requisitum ad illam: ergo ipse sentit existentiam solum esse conditionem, & non virtutem operandi, alias non distingueret, nec discrimina virtutem operandi ab existentia nominibus principij, & requisiti.

53 Probatur ratione primo hæc conclusio, quia existentia, & essentia actualis principij operatiui, & ut clarius loquar, virtus operatiua, & existentia illius, licet actualiter formaliter à parte rei, non distinguantur, distinguuntur tamen virtualiter à parte rei: ergo bene potest existentia actualis illius virtutis esse conditio necessaria ad operandum, & non ratio formalis operandi in actu primo, licet virtus sit principium operandi formaliter: antecedens sic probatur, quia illæ formalitates, de quibus prædicata contradictoria verificantur, scilicet affirmatiuum, & negatiuum, si habent identitatem formalem inter se à parte rei, ex vi verificationis talium prædicatorum, distinguuntur virtualiter à parte rei, ut latissime demonstratum manet *disputatione de ente ut sic*, ubi probauimus rationem entis ut sic, & differentiam distinguere virtualiter, quo probauimus præcisionem entis ut sic à suis differentiis; sed de virtute operatiua, & existentia illius verificantur prædicata contradictoria, scilicet affirmatiuum, & negatiuum: ergo virtus operatiua, & existentia illius distinguuntur à parte rei; hæc minor sic probatur, quia materia prima existens assimilatur virtuti existenti secundum existentiam realiter, & non assimilatur ipsi virtuti, quatenus virtus operatiua est, & eodem modo se habent respectu virtutis operatiuæ albedo, figura, vnio, & alia huiusmodi, quæ omnia conueniunt à parte rei, cum virtute operatiua in ratione existendi, quia illa omnia entia sunt extra causas, & vere existunt, sicut existit virtus operatiua, verbi gratia intellectus, & tamen non conueniunt secundum rationem operandi Albedo enim, figura, materia prima & relatio, ac vnio non sunt principia operatiua, nec vllam operationem eliciunt, sicut intellectus, voluntas, & alia id genus; vnde hæc prædicata duo, vnio conuenit cum intellectu in ratione existendi, & non conuenit cum intellectu in ratione operandi: ex quibus vnum est negatiuum, & alterum positiuum, verificantur realiter in albedine, respectu virtutis operatiuæ & existentia illius: ergo virtus operatiua quatenus talis, & quatenus est principium elicitiuum operationum, & existentia illius seu esse illius extra causas distinguuntur virtualiter, & verificantur de illis duo prædicata contradictoria, quorum vnum est affirmatiuum, & alterum negatiuum.

54 Consequentia prima & præcipua sic probatur, quia tota ratio, quare in sententia aduersariorum existentia est ratio formalis operandi; est quia non habet distinctionem à parte rei, sed potius identificatur cum virtute operandi, sed licet non distinguantur formaliter à parte rei, distinguuntur tamen virtualiter, & æquivalenter realiter, quæ distinctio sufficit, ut ea quæ prædicarentur de existentia, & virtute operandi si distinguerentur formaliter possint prædicari propter hanc distinctionem virtualem: ergo propter ipsam potest bene prædicari de illis, scilicet de virtute operandi, quod sit principium formale operationis, & de existentia illius quod sit conditio ad operandum:

hæc consequentia sic patet, quia sine dubio, ut ait P. Suarez, si haberent distinctionem à parte rei, hæc duæ formalitates ut habent distinctionem rationis, sicut per rationem propter illam distinctionem de existentia dicitur quod sit conditio de virtute quod sit principium formale operandi, ita similiter à parte rei de existentia prædicaretur quod sit conditio, & de virtute verificaretur, quod sit principium formale operandi, sed ut probatum iam manet, inter illas duas formalitates datur distinctio à parte rei virtualis, quæ æqualeat formaliter: ergo propter illam distinctionem verificabitur à parte rei de existentia, quod sit conditio ad operandum, & non ratio formalis operandi, & de virtute quod sit principium operationis; minor illa sic probatur, quia intellectus diuinus, & voluntas diuina non distinguuntur formaliter à parte rei, sed solum virtualiter & propter talem distinctionem virtualem prædicantur de intellectu, & voluntate diuinis prædicata, quæ prædicarentur, propter distinctionem formalem à parte rei de eisdem, verbi gratia, de intellectu diuino prædicatur quod producat, ut quo Verbum connotando relationem paternitatis in Patre, & non producat à parte rei Spiritum sanctum; de voluntate vero diuina prædicatur è contra, quod non producat à parte rei Verbum ut quo, sed Spiritum sanctum: ergo iam distinctio virtualis est sufficiens ut verificentur de aliquibus formalitatibus prædicata quædam ita opposita ut in aliis ad sui veritatem requirant necessario distinctionem formalem à parte rei. Vnde ad huiusmodi verificationem, & prædicationem, distinctio virtualis à parte rei sufficit sine formali, quia illa huic æqualeat.

Confirmatur tota hæc nostra ratio: quia licet detur identitas formalis à parte rei inter aliquas formalitates, potest esse vna conditio sine qua non ad producendum; & altera ratio formalis producendi in sententia aduersariorum: ergo non est firma ratio illorum ad asserendum formalem producendi ex eo solum quod existentia identificatur à parte rei formaliter cum virtute operandi. Patet hæc consequentia, quia si per vos, ideo solum existentia non est conditio, sed ratio formalis producendi, quia identificatur cum virtute operandi; & ex alio capite per vos etiam in aliquibus formalitatibus potest dari ratio identificationis, quæ non tollat ut vna ex illis sit conditio, & altera ratio formalis producendi. Ergo ratio vestra non est firma, neque causalis talis vera; quia vniuersalis, cui æqualeat, verbi gratia, omne quod identificatur cum ratione formali producendi, non est conditio, sed ratio formalis, est falsa, ut patet ex nuper dictis in probatione antecedentis.

Antecedens, in quo est tota difficultas, sic probatur. Quia relatio diuina paternitatis identificatur realiter, & formaliter cum intellectu, & voluntate diuinis, & cum omnipotentia; & nihilominus per vos intellectus, & voluntas sunt virtutes formales seu rationes producendi ad intra, & omnipotentia est ratio formalis producendi ad extra. Et relatio non est ratio, seu virtus producendi, sed solum conditio sine qua non; ergo licet detur identitas formalis inter duas formalitates à parte rei, bene poterit vna esse conditio producendi, & alia ratio formalis, propter solum distinctionem virtualem æqualem distinctioni formali.

Secundo principaliter sic argumentor. Quia illud prædicatum, quod est commune operatiui, &

& non operatiuis, non potest esse ratio formalis operandi; quando existit in operatiuis; sed existentia est prædicatum commune; & ita commune, ut sit vniuocum operatiuis, & non operatiuis: ergo dum in operatiuis datur existentia, non potest esse ratio formalis operandi in illis. Minor sic probatur: quia ideo substantia non est ratio formalis operandi in operatiuis, quia est prædicatum commune operatiuis, & non operatiuis. Item quantitas, quæ reperitur in igne, & in homine, non est ratio formalis operandi in illis, quæ sunt principia operatiua, quia est communis rebus operatiuis, & non operatiuis. Ratio autem à priori est, quia quando aliqua est ratio formalis operandi, vbi cumque est, constituit principium in esse formaliter operatiui; & ex alio capite, illa ratio, quæ est communis operatiuis, & non operatiuis, reperitur in non operatiuis sine eo quod constituat talia entia non operatiua in esse operatiuorum; alias non dicerentur non operatiua, sed potius operatiua: ergo prædicatum commune operatiuis, & non operatiuis non potest esse ratio formalis operandi dum existit in operatiuis, quia si dum existit in operatiuis, esset ratio formaliter operandi secundum se, & ex sua essentia esset talis; quia forma non aduenit sua essentia, & ratio formalis à subiectis, nec emendicat illam ab ipsis, sed potius forma constituit subiectum, in quo est, & tribuit illi rationem formalem, quam in se continet. Vnde ex se habent omnes formæ suam rationem formalem; sed quæcumque forma, quæ ex se est talis, & essentialiter habet suam rationem formalem, potest communicare illam cuiuscumque subiecto; in quo connaturaliter est, sicut quia albedo ex se talis est, quodcumque subiectum, in quo existit, siue sit homo, siue, leo, siue arbor, constituit in esse albi & disgregatiui visus. Vnde si datur aliqua forma connaturaliter in aliquo subiecto, & illud constituit in esse formali talis formæ, euidens est talem formam non habere illam rationem formalem, verbi gratia, quia albedo existit in equo connaturaliter, & non constituit illum in esse intelligentis, euidenter colligitur albedinem non esse intellectum, nec rationem formalem intelligendi, ac per consequens, neque dum existit in principio intellectiuo, ut est homo esse rationem formalem intelligendi; è contra vero intellectum in homine existentem esse rationem formalem intelligendi, quia in quocumque subiecto existat, constituit illud intelligens, quare siue Deus sit, siue Angelus, siue homo, siue anima rationalis separata, quæ tam magnam diuersitatem inter se habent, constituuntur in esse intelligentium per intellectum. Minor prima & præcipua, sic probatur, quia existentia aut est ratio formalis entis, aut sequitur ipsum ens, tanquam attributum illius. Primum supra probauimus, secundum asserunt multi ex aduersariis: sed ens, & id, quod sequitur ad ens est commune vniuocum operatiuis, & non operatiuis: ergo existentia est prædicatum commune operatiuis, & non operatiuis.

Confirmatur, ideo veritas, bonitas, & vnitas non sunt rationes formales operandi, quia sunt prædicata communia vniuoca operatiuis, & non operatiuis, sequuntur enim rationem entis quæ est ratio communis vniuoca respectu operatiuorum, & non operatiuis, sed existentia est ratio communis operatiuis, & non operatiuis: ergo non est ratio operandi, & è contra in homine intellectus, & voluntas sunt rationes formales operandi, quia sequuntur gradum, seu prædicatum, quod est

I. P. Tom. 11.

principium operandi: ergo quando aliqua formalitas, seu proprietas sequitur aliquod prædicatum, quod de se non est operatiuum, non potest esse ratio formalis operandi; cum ergo existentia, aut sit ipsa essentia, aut actus essentia conuertibilis cum ipsa, debet esse ita communis ut essentia; sed essentia ut sic est communis operatiuis, & non operatiuis: ergo existentia etiam est communis illis: ergo non est ratio formalis, &c.

Confirmatur, quia existentia actualis quatenus existentia solum respicit omnipotentiam, à qua producat, & non respicit aliquam operationem correspondentem illi: ergo non est ratio formalis operandi. Patet consequentia, quia quando aliqua ratio est ratio formalis operandi de se ut distinguitur à quacunque alia siue formaliter à parte rei, siue virtualiter solum respicit operationem sibi proportionatam, cuius sit principium, verbi gratia, intellectus, ut distinguitur à voluntate potentia visiva, auditiva & cæteris potentiis respicit intellectionem, ut propriam operationem sibi proportionatam, cuius sit principium, & gradus ratiocinandi, ut distinguitur à gradu animalis viuentis, &c. virtualiter à parte rei respicit ratiocinationem tanquam propriam operationem, sibi correspondentem, ut principio elicitiuo illius, quæ operatio distinguitur ab omnibus aliis operationibus elicitis à cæteris gradibus, & in diuinis licet intellectus, & voluntas, iustitia, misericordia, & omnipotentia non distinguantur formaliter à parte rei, nihilominus quatenus distinguuntur virtualiter, respiciunt proprias productiones siue ad intra, siue ad extra sibi proportionatas, tanquam principis illarum, & hoc non propter aliam rationem nisi solum, quia quatenus distinguuntur virtualiter, sunt rationes formales operandi: ergo quando aliqua ratio de se est ratio formalis operandi de se ut distinguitur à quacunque alia, siue formaliter à parte rei, siue virtualiter, solum respicit operationem sibi proportionatam: sed existentia, quatenus distinguitur virtualiter ab essentia non respicit aliquam operationem correspondentem sibi tanquam principio elicitiuo illius: ergo non est ratio formalis operandi, primum antecedens quoad primam partem in qua est difficultas sic probatur, quia verbi gratia in Angelo, solum datur triplex operatio, prima est intellectio, & hæc non correspondet existentia, sed intellectui, tanquam principio elicitiuo illius, secunda est volitio, & hæc correspondet potius voluntati, quam existentia; alia datur, quæ est motus localis, & hæc correspondet gradui viuentis & potentia motiua; vnde non existentia, & idem est in homine vbi intellectio, volitio, & omnis sensatio, risus, & cætera operationes correspondent visibilitati, sensibus, intellectui, & voluntati, & ex gradibus viuenti, animali, & rationalitati, & minime existentia quatenus existentia est, imo si existentia, ut existentia est, corresponderet aliqua operatio, gradui entis ut sic, vel essentia ut sic corresponderet illa, ac proinde gradus entis ut sic esset operatiuis; vnde in omni subiecto vbi est gradus entis ut sic, & existentia daretur ratio operandi, quod est falsum, cum multa entia actu existentia, ut materia prima, non sint operatiua: ergo nulla est operatio, quæ correspondeat existentia, & quam respiciat illa, ut principium elicitiuum talis operationis.